

A SPORT ÉS A SPORTOLÓ MINT A TERÜLETI TŐKE TÁRSADALMI, GAZDASÁGI ELEME

Faragó Beatrix

Bevezetés

■ A sport egyre nagyobb szerepet kap a tőkeelemek, kiemelten a társadalmi és gazdasági elemek között. Gazdasági szerepe – társadalmi hatásain túl – számottevő, hiszen a közszolgálatokkal, a vállalatokkal, a háztartásokkal, illetve civil szervezetekkel létező kapcsolata egyértelműen kimutatható.

A sport szerepnövekedésének oka a hatékonyságban keresendő: a versenyben helytállás új területek bevonását, innovációt igényel, és megfelelő fejlődési mintát kínál. Alapfunkciói – úgymint szocializáció, pedagógiai hatás, az egészségmagatartás és a fizikai állapot fejlesztése, fenntartása – születésünktől fogva hatással van ránk, gazdasági szempontból pedig a termelékenység, illetve a versenyképesség fontos. A gazdaság eredményessége és a munkaerő versenyképessége a nemzeti bruttó jövedelemben is nyilvánvalóan megmutatkozik. A sport tehát hatékony erőforrás.

Gazdaságban betöltött szerepét vizsgálhatjuk a háztartás, a fogyasztó, az egyén szintjén, melyek során további funkciói jelennek meg: ilyen az egészségfejlesztés, a kapcsolati tőke növelése, illetve az egészségügyi kiadások csökkentése. Profitorientált közegben a közösségi sport a lakosság sportolói tevékenységének fokozására, a humántőke fejlesztésére irányul. Szerepet kap a közszolgálati szervezetekben is, ahol a város- és országimázsra, a területi identitásra, a területfejlesztésre, az indirekt költségek-megtakarításra, a társadalmi és humántőkére gyakorolt hatásként jelenik meg. Másik irányt az élsport jelez, mely az egyénnek karrier-lehetőséget vagy

a sportesemény élményét nyújtja, s egyidejűleg – a profitorientált szervezeteknél – a szponzoráció, az imázs, illetve adókedvezmény funkcióit tölti be (Vörös 2019).

A globalizáció a sport számára is a versenyképességi tényezővé válás lehetőségét adta, minek során a for-profit szektort a területi gazdasági döntésekben is meghatározó szereplővé tette. Mindez a vállalatok telepítési döntéseinek mechanizmusában is megjelenik (Lengyel–Rechnitzer 2004). A fejlődő társadalmakban a jólét, az életminőség növekedése alapvető célként jelent meg, ebben pedig a sport kiemelt jelentőségűvé vált, biztosítva az alapvető szükségleteken túlmutató igények kielégítését.

A szabadidő- és élsport társadalmi-gazdasági hatásai (sportolási hajlandóság, mentális egészség, társadalmi beágyazódás) összefüggnek a gazdasági teljesítménnyel. Makroszinten jelenik meg a fizikai aktivitás növelése, mely magasabb gazdasági aktivitást, termelékenységet, csökkenő egészségügyi kiadásokat eredményezhet és számos, társadalmi tőkére gyakorolt hatással rendelkezik. Mikroszintű tényezői az egészségi állapot és annak gazdasági vonatkozásai, ilyen a munkavégző-képesség, az élettartam növekedése, a hosszabb, magasabb jövedelmet nyújtó munkában töltött idő. Társadalmi funkciójában a testmozgás, a szociális közeg, a szocializáció által fejt ki hatékonyságát. A sport számos pozitív funkciójában a sportoló és annak megjelenése lesz a kulcstényező. A sport a hatásait a sportolón keresztül fejt ki. Ezért a sportoló és annak a társadalmi-gazdasági tőkében való megjelenése meghatározó.

Jelen kutatás a sport tőkeelemként való megjelenését, ezen belül is a sportolók életpálya-modelljeinek lehetőségeit, illetve a társadalom visszajelző-rendszerét vizsgálja. A szekunder kutatásban a területi tőke sporthoz fűződő viszonya kerül bemutatásra, míg a primer kutatásban kvantitatív módszerekkel gyűjtött adatok kerülnek elemzésre; ezek segítségével vizsgáljuk a sportolók kettőskarrier-lehetőségeit, életpályán való tudatosságukat, a civil szféra és a sportolói kompetenciák együttes megjelenéseinek lehetőségét.

A kutatás mintáját olyan sportolók adják, akiknél – a lokális adottságok tükrében – a kettős életpálya megjelenése, lehetősége mérhető fel. A kutatás az alábbi kérdésekre keres választ:

- Milyen módon érvényesülnek a sportolói kompetenciák a civil életben;
- Miért tekinthetőek a társadalmi és területi tőke elemeinek;
- A sportoló hogyan és milyen módon vesz részt ebben a folyamatban; illetve
- A civil szféra mindehhez miben nyújt segítséget?

A kutatás eredményei a sportolók életpálya-modelljében elősegíthetik a megfelelő irányok kialakítását, a stratégiai pontok meghatározását, ami mind a sportolónak, mind a társadalomnak, mind a gazdaságnak innovatív utat jelenthet.

A sport és az egészség társadalmi megjelenése

A fizikai aktivitás a történelem során az emberi lét természetes részeként jelent meg, mindez a mindennapi élet fenntartásához szükséges mozgásmennyiségben nyilvánult meg. A fizikai aktivitás kezdetben az élelemszerzés körül kialakult rituálékban is megjelent („paleotikus ritmus” – Eaton et al. 1988), ez a zsákmányszerzés utáni lakoma, a táncok, az ünneplés időszaka volt. A földművelő társadalomban a munkamegosztásban a fizikai aktivitás jelentősen megnőtt. A klasszikus görög filozófiában és az orvoslásban kiemelt szerepet tulajdonítottak a fizikai aktivitásnak, az étrendnek. Hippokratész és Galénosz a preventív életmódot tekintette a betegségek megelőzése fő tényezőjének. Az ókorban a társadalmi helyzet határozta meg az életmódot, melyben az egészség szempontjai érvényesülhettek. A rabszolgák esetében ez a szempont nem jelenhetett meg. A középkorban, az uralkodó osztály számára, a harcok, a lovagi tornák jelentették a sportolást, a fizikai aktivitás irányait, mely sokszor életre-halálra ment. A napjaink köznyelvében sportolásnak nevezett aktivitások a 19. században jelentek meg, ezekben főként a társadalom felső rétegei vehettek részt. Az arisztokrácia körében népszerű volt a lovaglás, a vadászat és a tenisz. Az iparos munkásosztály körében is egyre nagyobb figyelem hárult a sportklubokban való részvételre, munkás testedző egyesületek jöttek létre. Az iparilag fejlett országokban – az iparosodás, az automatizálás, a gépesítések, a gépkocsi-használat következtében – a 20. század hozta meg a mozgásszegény életmódot.

A versenysport területén elkezdődött az országok közötti versengés, mely – a teljesítménykényszer hatására, az edzéssterhelés, illetve a doppingszerek használatával – az egészséget már nem segítette, inkább rombolta. Így, miközben a lakosság körében csökkent a fizikai aktivitás, az élsportban az egészségkárosító végbemenő sporttevékenység zajlott. A 20. században kimutatták (Centers for Disease Control... 1996), hogy a betegségek hátterében jelentős kockázati tényező a mozgásszegény életmód.

A sportolást, a fizikai aktivitást különböző módokon csoportosíthatjuk: versenysport, szabadidősport, egészségsport, tömegsport, iskolai sport. Az egészség megőrzése érdekében végzett fizikai aktivitást nevezük egészségspornak, egészségtestedzésnek, ennek célja az egészségi állapot stabilizálása, javítása. Az egészségspornak jellemző, hogy élettani paramétereiket (pulzusszám, légzés, testsúly, megtett távok, intenzitás stb.) rendszeresen mérik, fő törekvésük saját teljesítményük, egészségi állapotuk javítása (Jákó 2012). A sport védőfaktoroként jelenik meg a testi-lelki egészségmegőrzésben, illetve a káros szenvedélyek megelőzésében (Kull 2002; Pikó–Keresztes 2007), továbbá minden életkorban hatással van az életminőségre (Spence et al. 2005; Bize et al. 2007; Konczos–Szakály 2007).

A sport nyújtotta szocializáción keresztül számos társadalmi területet ismerhetünk meg, illetve erősíthetjük azok fejlesztő funkcióját. A modern társadalom kihívásai új szemléletet követelnek meg, mely kihívások az egészséghez való hozzáállásunkat is tudatosabbá tehetik. A sportnak mint védőfaktoroként kiemelt szerep

jut a rizikófaktorok csökkentésében, befolyásolva ezzel az életminőséget (Romelsjö et al. 1992; Raczyński–DiClemente 1999; Kopp–Kovács 2012). Társadalmi hatásai tekintetében, a fizikai aktivitás a mentális egészség megőrzésében is egyre nagyobb jelentőséget és szerepet kap, s mindez a szorongásos, depressziós tünetek ellen is hatékony orvosság (Okano 2003; Sacker–Cable 2006; Richards et al. 2016).

A civil szervezetek szerepe a sport értékteremtésében

A sport európai dimenziójának fejlesztése érdekében a magyar sportrendszer is átalakult. A 2004. évi I. törvény a sportról annak funkcióit gazdasági, társadalmi fejlődési lehetőségként kiterjesztve biztosította a civil szféra részvételét. Az Európai Bizottság tiszteletben tartja a sportirányítási struktúrák autonómiáját, így a tagállamok hatáskörei önálló stratégia mentén alakíthatóak. Az európai sportmodellt a piramisrendszer jellemzi, melynek részei az amatőr sportklubok, a regionális szervezetek és nemzeti szövetségek, a nyitott versenyzés lehetősége, a tömegsport egyre erősödő szerepe, a nemzeti identitás sporton keresztüli érvényesülése (Szemesi 2015). A hazai sport szervezeti rendszerének egyik jelentős fordulópontját a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia 2007–2020 jelentette, mely létrehozta a Nemzeti Sportinformációs Rendszert, a sport szervezeteinek és irányítási rendszerének racionalizálását, a sportköztestületek számának csökkentését. A sportágazat fejlesztése Magyarországon 2010-től jelentősen előtérbe került. A sportstratégiában először a sportlétesítmények fejlesztésére került sor, majd az utánpótlás-nevelés, az amatőr és tömegsport-rendezvények egyre szélesebb körű megvalósítása, illetve a testnevelésórák számának növelése került sorra.

A versenysport fejlesztéseként – az ország sportoló nemzeté válása érdekében – a kormány 2011. július elseje óta lehetőséget biztosít a látvány-csapatsportok támogatására a társasági és osztalékadóról szóló, 1996. évi LXXXI. (TAO-) törvény alapján. A vállalkozások társasági adójuk 70 százalékát ajánlhatják fel sportszervezetek számára; ez a tétel adóalapjukat csökkenti. Mindemellett, a kiszámított adójukból további, a támogatással azonos mértékű adókedvezményt is igénybe vehetnek, s a törvény értelmében szabadon dönthetnek arról, hogy adójuk egy részét nem a központi költségvetésbe fizetik be, hanem a TAO-törvényben meghatározott sportágak (labdarúgás, kosárlabda, kézilabda, jégkorong és vízilabda, 2017-től röplabda) sportszervezeteit vagy szakszövetségeit támogatják. A befolyó pénzt a sportszervezetek utánpótlás-nevelésre, a képzéssel összefüggő feladatokra, valamint infrastruktúra-fejlesztésre, beruházásokra, felújításokra és személyi jellegű kifizetésekre fordíthatják.

A támogatható sportszervezetek közé tartoznak az országos sportági szakszövetségek, az amatőr és hivatásos sportszervezetek és a közhasznú sportalapítványok is. A 2013-as évben így elindult a Kiemelt Sportágfejlesztési (KSF) és a Felzárkóztatási Program, mindkettő 16–16 sportággal, melyek köre azóta bővült. Itt a pénzügyi folyamatok jellemzően a szövetségeken keresztül zajlanak, amelyek

megkapják a központi támogatást, amit a szövetségek a sportszolgáltatást végző szervezetekhez továbbítanak (Faragó 2017; Gósi–Bukta 2020).

A sport civil szervezeti felépítését az európai modell alapján a centralizáció jellemzi. A magyar sport főhatósága az Emberi Erőforrás Minisztérium Sportért Felelős Államtitkársága. A szervezeti szintek és a civil szféra összekapcsolódásában a sportszervezetek jelentik az erősebb kapcsolatot. A sportszövetségek jogi személyiséggel, önkormányzattal rendelkező egyesületek, melyek – meghatározott sporttevékenységek mellett – sportversenyeket szerveznek, tagjaiknak szolgáltatásokat, érdekvédelmet biztosítanak, illetve, ezek mellett, a sportdiplomáciában is érdekeltek. A sportegyesületek alaptevékenységéhez tartozik a sporttevékenységek megszervezése és a feltételek megteremtése. A sportvállalkozás a sporttevékenység szervezésében gazdasági társaságként vesz részt, jellemző formája a kft. vagy az rt. A sport nemzetstratégiai fejlesztésének eredményeként a nonprofit szervezetek száma 2010–2018 között 30 százalékkal nőtt, míg bevételeik ennél is nagyobb mértékű, 553 százalékos növekedést értek el. A sportnak és annak társadalmi aspektusát tekintve, a foglalkoztatottság tekinthető szignifikáns tényezőnek, mely a 2010–2018-as időszakban, a sportszektorban, háromszoros növekedést mutatott. A sportegyesületek is jelentős forrásbővülést értek el az utóbbi években, melyhez a szervezeteket az 1835/2013 (XI.15) kormányhatározat segítette a fővárosban és országosan egyaránt (Gósi–Bukta 2020).

A sport bázisát jelentő sportszervezetek számára a finansziális bővülés a sportolói létszám növekedését is jelentette, ezzel együtt a hazai családok háztartásainak sporthoz fordított ráfordításai, a sportban megjelenő személyek száma (szurkoló, szülői támogató, vállalati partner) és a sportrendezvények száma egyenes arányban növekedett (Gósi et al. 2020). A versenysport eredményességét illetően a sportfinanszírozás még nem mutatott nagy kiugrást, a civil szféra, a szabadidő-sport viszont, a sportolási lehetőségek, a sportinfrastruktúra elérhetősége által, láthatóan profitált (Gósi–Bukta 2019). A sport civil szervezeteinek forrásbővítésével a sport társadalmi, gazdasági hasznosulása is egyre nagyobb szerepet kapott, s ezzel – a civil szféra stakeholdereként – meghatározó tényezővé vált.

A 1996. évi LXXXI. törvény a társasági és osztalékadóról (TAO) rendelkezéseinek lehetőségei mint sporttámogatási rendszer, jelentősen megnövelték a civil szektor vállalati kapcsolódását a sporthoz, mely által a foglalkoztatásban, a sportszolgáltatások és sporttermékek piacán is nagyobb szerepet képvisel. A vállalatok sportban való megjelenésével a sport gazdasági jelentősége is megerősödött, a vállalatok a sporthoz és a sportolóra egyre inkább partnerként, a vállalati imázs értékteremtőjeként (Jakab–Konczosné 2016), a területi beágyazódás elemeként (Konczosné 2014), vállalati identitás erősítő eszközként tekintenek (Faragó–Konczosné 2020). Ez a szervezeti háttér jelenti a sportolóknak azt a bázist, amellyel a civil életben való tevékenységük elkezdődhet, a sportolói identitásuk alapján lehetőséget kapnak arra, hogy a sport területén maradjanak vagy kapcsolódási pontként, az életmódjuk javítása érdekében részt vegyenek a sportszervezetek tevékenységében.

A sport és a sportoló megjelenése a területi tőkében

A fizikai aktivitás, az egészségi állapot és a termelékenység összefüggéseit tekintve kiemelten a sport gazdasági növekedésben játszott szerepét vizsgálhatjuk. A vállalati kultúra kialakításában egyre nagyobb szerepet kap az egészségmenedzsment-stratégiák alkalmazása (Faragó et al. 2020). A humán tőke, az egészséges munkaerő termelékenységi tényező, ugyanakkor a betegségben eltöltött idő kieső jövedelemként jelenik meg, ami csökkenti a versenyképességet. A társadalmi-gazdasági környezet kétirányú hatása érvényesül, amelyben a kedvezőbb gazdasági környezet egészségesebb társadalom kialakítását eredményezi, míg az egészséges társadalom gazdasági hasznot tud termelni. Az utóbbi évtizedekben a humán tőke egészségfaktora a vállalati versenyképesség egyre jelentősebb innovatív elemeként jelent meg. A 21. századi társadalomra gyakorolt hatások között fejlődést akadályozó tényezőket azonosíthatunk be, ilyen a munkanélküliség, a nem megfelelő egészségi szint, a bűnözés. A pozitív tényezők között viszont megjelenik a szabadidősport, a gyógyturizmus és a biotechnológia (Nefiodow L.–Nefiodow S. 2014).

A sport területi-társadalmi megjelenését befolyásolja annak gazdasági funkciója, mely szemlélet uralja a sport világot. Ebben a tendenciában a sport átalakul, érvényre jutnak azok az elemek, melyek a közvetítési jogok piacára, a fogyasztóorientáltságra, a média szerepére fókuszálnak. A gazdasági szemlélet segíti a sport terjedését, népszerűsítését, egy egészséges társadalom létrejöttét támogatva ezzel. A sport mint iparág megjelenésével a területi versenyképesség, a társadalmi tőkeelemek is megjelentek a sportban, ami a sportszergyártásban, a szakemberképzésben, a munkaerő-piaci lehetőségekben és a sport által nyújtott gazdasági szegmensekben jut érvényre.

A sport terjedésében, annak működtetésében, a társadalom életminőségéhez a politikai, kormányzati háttér is hozzájárulhat, amellyel a sportoló nemzet létrejöttét ösztönzik. A sportágazat kormányzati fejlesztése eredményeként sportlétesítmények felújítása, építése, a sportlétesítményhez és sportfelszereléshez való könnyebb hozzáférés, továbbá az utánpótlás-nevelés, az amatőr sportok és a tömegsport-rendezvények minél nagyobb számú megvalósítása vált lehetővé, a közoktatásban pedig megvalósulhatott a testnevelésórák számának növelése. A kormányzat sporttámogatási rendszerében a sport fejlesztésének a TAO-törvény – mely szerint a vállalkozások a társasági adójuk 70 százalékát központi befizetés helyett a sportra fordíthatják – jelentős lendületet adott. Ez a lehetőség a sportszervezetek bevételnövekedését eredményezte. A sportolók támogatási rendszerében az iskolai rendszerű sporttámogatások inkább a versenysportot támogatják, csak az egyetemi szinten figyelnek jobban az egyéni képzési igényekre. Ezek a főként tanulást elősegítő programok ösztöndíjjal, kedvezményes tanulási lehetőséggel segítik a sportolókat (Faragó 2017; Gósi 2018; Gósi–Bukta 2019).

A humántőke vonatkozásában az egészség tőkeelemként jelenik meg, mivel az egészséges munkaerő a vállalat számára érték. A társadalom tekintetében lényeges szempont a munkában töltött aktív évek száma; a fizikai inaktivitás be-

vételkiesést eredményez. Az egészségügyi kiadások a munkaerő tekintetében az egészség szerepét hangsúlyozzák, ezért értéket termelnek. A sportoló példaképként, az egészséges életmód megtestesítőjeként képviseli a társadalmi eszmét. Másik oldalról, a területiség mint sport általi sikerfaktor a területi identitás hírnökeként is megjelenik, ami a társadalomra és a gazdaságra is befolyással bír (Faragó–Konczosné 2018a).

A regionális fejlesztés új mozgatórugója a tudásrégiók elmélete, mely az intézményekben és a szereplőkben bontakozhat ki (Rösch 2000; Scheff 2001). Egy adott terület gazdasági fejlettségében a területi tőkeelemek hatékony felhasználása a siker feltétele. A területi tőke a területrendszerben a gazdasági, társadalmi és kulturális tőkék metszéspontja (Rechnitzer 2016), mely feltétele a sikeres régióknak. A területi tőkében az adottságok egy időben jelennek meg és jutnak érvényre. Camagni (2017) a tőkejavakat hard és soft tényezőkre bontotta. Ebben a folyamatban a sportoló és annak értékei a területi tőkében a soft elemekhez köthetőek. A tőkejavak magukban foglalják a munkaerőt, a tudást, az innovációt is, melyek a versenyképesség elemeit jelentik. A régió stabil és fejlődő jellege – mely a humántőkét fejlődést hordozó erőforrásként jeleníti meg – a társadalmi tőke-szinten is megmutatkozik. Ebben az emberi tényező, az életminőség, a tudástranszfer és a települési miliő (Rechnitzer 2008) együttes hatása versenyképességi tényezőként azonosíthatók. A humántőke részeként a sportoló a sportolói szocializációjával és a sportolói kompetenciák hasznosításával vesz részt a civil szférában (Faragó–Konczosné 2018b). A sport során megerősödő kompetenciák, mint például a célorientáltság, a kitartás, a csapatszellem és problémamegoldó-képesség a munka világában emberi erőforrásként is értéket képviselnek, érvényesülésük a megfelelő pozícióban gazdasági, társadalmi értéket teremtet.

A sport és a sportoló mint a társadalmi tőke elemei

A sport, társadalmi hatásaiban, a globalizált környezet civilizációs ártalmaira adott válaszként, az esélyegyenlőség érvényre jutására, a gazdasági szakadékok társadalmi vonzatainak csökkentésére is számos megoldást kínál. Egyrésztől a benne megjelenő nemi megkülönböztetések enyhítésére (Béki 2017; Bukta–Gósi 2018), másrésztől a sport általi társadalmi befogadás a kisebbségi, hátrányos helyzetű csoportok közötti határok csökkentésére szolgál (Faragó 2014).

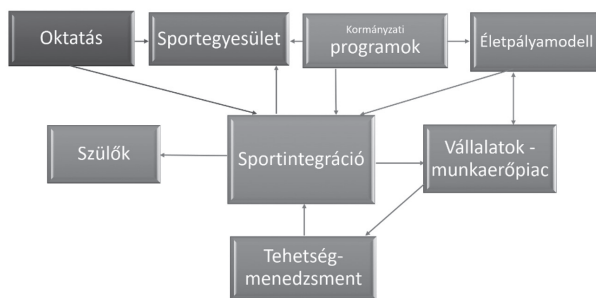
A tőke a gazdasági megközelítésben valamely értéktöbbletet eredményez (Lin 2001), és ez a sportra fokozottan érvényes. A sport tőkeelemként megjelenik mint egészségfaktor, mint az életminőség szintje, a prevenció eszköze, különböző társadalmi rétegek képviselője, a közösségi szerep meghatározója, az identitásmin-tázatok megjelenítője, létrehozója, a gazdaság, a versenyképesség irányvonala, a területi- és társadalmi tőke-elemek része (Nicholson–Hoye 2008). A tőke fogalma nemcsak pénzügyi, anyagi formában értelmezhető, emberi vonatkozását tekintve a humántőkét is megtestesíti (Farkas 2013). Az egészségtőke (Egri 2015) a társada-

lom és a gazdaság számára is egyre nagyobb érték, melyben a humán teljesítmény gazdasági potenciált jelent. Az emberi tőke a szakképzettséget, a szakmai tudást foglalja magában (Becker 1964; Schultz 1998). A társadalmi tőke megtestesíti a társadalom erőforrásainak összességét, mely értéket közvetít és termel, azok hatékony elemeit újratermeli, növeli. További tőkeeleme a kapcsolati tőke (Bourdieu 1999), ami a gazdasági hálózatosodásban, a versenyképességben és a társadalmi tőkében is jelentős. A sport a tőkeelemek létrehozója, ami a társadalmi tőke tekintetében a befogadás, az identitás faktoraként is megjelenik, amely társadalmi és gazdasági hasznossággal egyaránt bír (Coleman 1988; Putnam 2000).

A sport társadalmitőke-növelésben betöltött szerepének egyik eredményes eszköze a sportintegráció (Collins–Kay 2003; Archer–Francis 2007; Cortis 2009). A sportintegráció, mely – a sport által – a társadalmi elfogadást, illetve az elmaradott, hátrányos helyzetű és nemzetiségi avagy kisebbségi csoportokat hivatott támogatni, a társadalmi tőkében a társadalmi szerveződés, társas kapcsolatok által a gazdasági különbségek enyhítésére ad válaszokat. A sport által nyújtott lehetőségek az integráció számára innovatív irányt jelentenek, melyek a társadalmi felzárkózást segítik elő. A társadalmi egyenlőtlenségek megjelennek a területiségben, a szűkebb környezetben és globális szinten is az elmaradott térségekben, régiókban és a kisebb területi egységekben, csoportokban, közösségekben egyaránt. A sport társadalmi lokális hatása, tényezői, mint az elfogadás, a karrier-utak, egészségértékek, a társadalmi egyenlőség, a szocializációt is befolyásolják. A sportintegráció megoldási alternatívát nyújt a felzárkóztatáshoz, amely a kényszer érzése nélkül, játékosan segíti elő a szociális normákhoz való felzárkózást. A fizikai aktivitáson keresztül, illetve közösségépítő szerepe által hozzásegíti a fiatalokat ahhoz, hogy megtalálják azokat az irányokat, amelyek kitörési lehetőséget nyújtanak számukra, amelyek által értékes tevékenységgel járulnak hozzá a társadalomhoz. A sportintegrációs projektek egymással összefüggésben kezelik az oktatás és a sport fejlesztését. Nemzetközileg, konkrétan az Európai Unióban, ez idő alatt zajlanak olyan kutatások, melyek a kisebbségek társadalmi helyzetét térképezik fel. A Nemzeti Alaptantervben tanulmányozhatóak azok a tendenciák, amelyek a testnevelés és a sport összehangolását célozzák meg az iskolai foglalkozásokban, valamint törekvéseket láthatunk a testnevelés jelentőségének erősítésére (Szakály et al. 2018). Az integrációban lényegi elem a lehetőségek, esélyek megteremtése, hiszen jogokkal nem lehet jóllakni! A sport az egészségtudatos életmód kialakításának eszköze. A sportintegrációs programokkal irányt lehet mutatni az egészséges életmód felé, ami esélyt ad a kitörésre, a társadalomba való felzárkózás lehetőségére. A sportintegrációt befolyásoló rendszer, annak steakholderai az *1. ábrán* kerülnek bemutatásra. A sportintegrációt, amely stratégiai eleme a társadalmi felzárkóztatásnak, számos tényező befolyásolja. Kiindulási pontja az elsődleges szocializációs közeg, a család (Pongrácz–Márkus 2018), amely lehet motiváló és visszahúzó egyaránt. A következő szint az intézményi rendszer hatása, amelyben a fiatal impulzusokat kap, ami vagy elindítja a helyes irányba, vagy még inkább eltéríti onnan. Az oktatási intézmény és annak lehetőségei jelenthetik azt a befogadó intézményt,

ahol a politika, a pedagógia, az oktatás hatékony összhangjával eredményt érhetünk el a társadalmi felzárkózásban (Nárai 2008). További, speciálisabb intézményi rendszer a sportegyesületi szint, melyben a hátrányos helyzetű fiatal a sporttal és annak szocializációs hatásásaival – az iskolai rendszerhez hasonlítva – kevésbé merev formában találkozhat. Amennyiben az oktatási rendszer és a sportegyesület a kormányzati stratégia által támogatott sportintegrációs programban vesz részt, amely a sportolói életpálya modellen és tehetségmenedzsmenten alapszik, úgy a hátrányos helyzetű fiataloknak nagyobb esélyük van a munkaerőpiacon való érvényesülésre, a társadalom értékes tagjává válásra (1. ábra).

1. ábra. A sportintegráció útja

Forrás: Saját szerkesztés.

Egy korábbi sportintegrációs kutatásban (Faragó–Diós 2014) megmutatkozott, hogy azok a hátrányos helyzetű fiatalok, akik sportolnak, a magatartás területén, illetve a beilleszkedésben, kevesebb problémával küzdenek. A sport szocializációs ereje megmutatja erejét. A sportoló fiataloknál a tanulmányi eredmény jobb a nem sportolókéhoz viszonyítva. A felmérésben résztvevők számára a sport kitörési pontot jelent, melynek megismerése, tudatosítása hatást gyakorol az integrációra. A hátrányos helyzetű csoportok egészségi állapota kevésbé jó, ebben is hatékony segítséget nyújt a sport és az egészségmagatartás növelése, mely a sportolással együtt érvényesül.

A munkaerőpiac és a sportoló

A kutatási kérdés az oktatási rendszerből, az élsportból kilépő és a munka világába kerülő sportolók civil pályán való elhelyezkedése. A sportolói életpálya egy védett közeget biztosít, mely befejezésével azonban egy sportoló, aki munkatapasztalattal és a munkaerőpiacon elvárt „hard”-kompetenciákkal kevésbé rendelkezik, jelentős gondokkal néz szembe. Bár munkatapasztalatuk kevés, „soft”-kompetenciáik annál erősebbek, főként abban az esetben, ha hátrányos helyzettel párosulnak. A hátrányos helyzet még motiváltabbá teszi a sportolókat az érvényesü-

lésre. A sport általi szocializációban kialakult képesség szignifikáns összefüggésben áll a humán erőforrásban előtérbe hozott képességekkel. A kutatással – sportolói szempontból – a sportolói életpálya-modellt tudjuk fejleszteni, a vállalati szempont pedig ráerősít a sportolók alkalmazásának motiválására a tekintetben, hogy a munkaadók felismerjék, a sportoló, képességeit felhasználva, a munka világában is eredményes tud lenni. A vállalati humán erőforrás-stratégiában a tehetségekkel való foglalkozás (Konczosné 2013) új irányt jelent, mely a fenntarthatóságot segíti, a hatékony együttműködés pedig a nemzetgazdaság erősítését eredményezi.

Sportoló és az életpálya-modell

A sportolói fejlesztés a fiatalok számára felnőtt korukig biztosítja a fejlesztést. A sportolói életpálya-modell viszont a munkaerőpiacra való áttérésben egy sikeres életút elindítását és további lehetőségeket biztosít úgy, hogy a sportban megszerzett kompetenciákat kamatoztatni tudják.

A karrierépítés kezdeti szakasza iskoláskorra tehető, amelyben a pályaaorientáció már szerepet kap. Az érdeklődési terület a társadalmi befolyástól, környezettől is függ, amelyben a fiatal képességeinek kibontakozása, megfelelő fejlesztés esetén, sikeres életútra irányítja. A sportolói kompetenciák érvényesítésében a sportolói életpálya-modell jelenti a hatékony támogatást, amely a tanulmányok alatt és utána is elősegíti a sikeres választást. Az életpálya-modell működtetője lehet sportszövetség, állami szervezet, oktatási intézmény, vállalat. A sportolói életpályát aktuális szinten kezelve és támogatva, a program során e szereplők szoros kapcsolatot építenek ki egymással (Faragó 2015; Gósi–Sallói 2017). A civil szervezeteken keresztül karrierút megalapozott a sporttámogatások, a sport nemzeti fejlesztése által.

Sportolói identitás a területi (társadalmi) tőke részeként

A területi tőke tekintetében a regionális tehetségmegtartó erő az egyik kiemelt mutató. A tehetségek megtartása, a területi kötődés, a csoportazonosság-tudat, a területi identitás a térség versenyképességének meghatározója. A lokális közösségi tér erőssége, a közösségi identitás a területi identitást determinálja. Az identitás erősségét a bizalom mértéke jelzi. A nagyobb bizalomhoz a közösség tagjai, a helyi sikertényezők, a részvételi aktivitások járulnak hozzá. Az identitástudat lényeges elemeként említhető a siker, mely azonosulásra biztat. Amely terület közössége vagy egyes tagja sikeres, szívesen azonosítjuk magunkat a területtel, a személy származásával. A saját sportolói sikeresség is identitáserősítő faktor. A területi identitás és a társadalmi siker kapcsolatában a sikertényezők a megelégedettség, a fejlettség szintjét is jelzik (Bugovics 2010). A sikeres régióban gazdasági, társadalmi eredmények jelennek meg, az életminőséget a velük való azonosulás

jelzi. A sportolói sikereket társadalmi elismerés kíséri, melyben az egyének számára az „ismerőség-kategória”, a sportoló mint a közösség kiemelt tagja identitást erősítő tényező.

A sportolói identitás több szinten jelenik meg (Eichberg 2003; Horak–Spitaler 2003). Tapasztható egyrészt a sporthoz való kapcsolódásban, másrészt a sportolói sikerhez kötődő társadalmi, területi identitásban, melyet a közösség tagjainak sportolóhoz való kötődése jelez. Pályafutásuk befejeztével pedig a területi identitásban, mely a civil tevékenység területiségét határozza meg. Ez utóbbinak viszont számos feltétele van: ilyenek a lokális lehetőségek, a sportolói kettőskarrier-rendszer, a régió tehetségmenedzsmentje, a támogatások megléte.

A civil életben a sportolótehetség nemcsak a sportpályán, hanem a sportpályafutás befejezte után, a felhalmozott sportolói kompetenciák munkaerőpiacon való érvényesülésében is megjelenik. Képességeik versenyképességet növelő tényezői megjelennek a sportolói siker vállalati jelképeként, mely a vállalati, regionális, lokális imázsban, valamint a sportolói kompetenciák civil pályán megjelenő érvényesülésében mutat fontos szerepet.

A sportolói tehetség – a sportolói életút-program részeként – a sportolói karrier további szakaszát a civil életre vonatkoztatva is megalapozza (Faragó 2015).

A kutatás célja és módszerei

2018 áprilisa és 2019 szeptembere között kérdőíves vizsgálatot folytattunk sportolók körében a sportolói karrierjüket követő időszak tervezésével, lehetőségeivel kapcsolatosan. A sportolókat – a sportegyesületeken keresztül – személyesen és online eszközök segítségével értük el. A minta kiválasztásában a sportegyesületi szakemberek nyújtottak segítséget. A kutatás azokat a tényezőket vizsgálja, melyek a sportoló oldaláról megjelenített életpályára való felkészülést, tudatosságot és a lokális lehetőségeket érintik. Kérdésköre érinti a helyi szintű tehetségmegtartó erőt, mely erősíti a humántőkét. Vizsgáljuk továbbá, hogy mennyire tudatosak a kettőskarrier építésében, illetve kapnak-e támogatást annak kialakításához?

A kutatás alanyai 14 éves kor feletti, sportegyesületben sportolók, a minta elemszáma 1019. A kutatás eredményeit egyéni és csapatsportolókra bontottuk, ezzel vizsgálva a közösségi- és egyénikarrier-utakban megjelenő társadalmi különbségeket. A vizsgálatban szereplő adatok feldolgozása és összesítése a Microsoft Excel 2016-os verziójával történt, az elemzések elkészítéséhez az SPSS 24-es verzióját használtuk. A statisztikai szempontból szignifikáns eredmény valószínűségét, a közmegegyezésnek megfelelően $p < 0,05$ -ös szinten határoztuk meg, ennek megfelelően az ábrákon a 95 százalékos konfidencia-intervallumok szerepelnek.

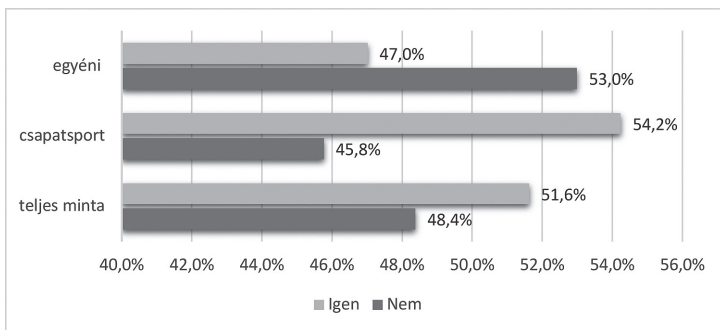
A minta demográfiai jellemzői

A vizsgálatban 1019 fő vett részt, életkoruk 14 és 63 év közötti (átlag=24,47; szórás=8,36), a kérdőívet kitöltők közel kétharmada férfi, a nők aránya 34,7 százalék. Iskolai végzettség szerint a minta közel fele (44,7%) középiskolát, kétötöde (39,3%) általános iskolát végzett, a diplomások aránya 16 százalék. A kutatás során elemeztük a különböző területek közötti eltéréseket a sportolás jellege (csapat/egyéni) szerint. A statisztikai próbák alapján nem volt eltérés a nemi arányokban!

A kutatás eredménye

A kutatás eredményeinek bemutatásában az egyik kiemelt terület a sportolói életpályamodell-programban való részvétel, annak ismerete, megjelenése. Az életpályamodell kialakítása és annak lehetőségeinek megismertetése lényeges, hiszen a sportolóknak ismerniük kell azokat a kilátásokat, amelyek hozzásegítik őket a civil életbe való átmenethez. A csapatsportot űző sportolókra jellemzőbb, hogy találkoztak a sportolói életpálya-moddellel (2. ábra).

2. ábra. Találkozott-e a sportolói életpálya modellel?

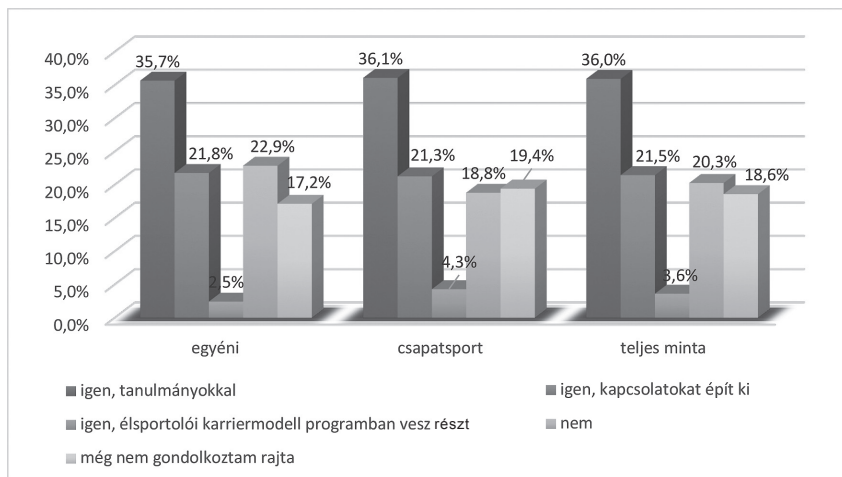
Forrás: Saját szerkesztés.

A kettőskarrierre való tudatos készülés az életpálya-modellek alapját jelenti, ebben a civil pályára segítő lépéseket a sportolónak kell megtenni. A tudatosságot az érzékelés és megértés definíciójában használjuk, továbbá jelenti azt a képességet, amikor megfigyeljük és felismerjük az észlelhető dolgok létezését és szerepét.

A cselekedet szándékosságaként is értelmezhető, amikor egy tett mögött biztosan ott volt a cselekvő önálló döntése és a megvalósításra irányuló szándéka (Bárczi–Ország 1962). A tudatos készülés a tanulmányokban mutatkozik meg, mely a felmérésben résztvevők körében kimagasló. Ezzel szemben fontos jelzés, hogy a tudatosság a kapcsolati hálóra építő személyeknél kevésbé jelenik meg.

A kapcsolati háló – összehasonlítva az önképzéssel, az önálló fejlesztésben való részvétellel – a munkaerőpiacon való érvényesülésben biztos támpontot nem jelent. A válaszadóknál jelentősen reprezentált a karierről még nem gondoskodók aránya, azoké, akik még nem foglalkoznak ezzel a kérdéssel, és akik egyáltalán nem készülnek a későbbi életszakaszukra. Az egyéni és csapatsportolók nem különböznek abban, hogy miként készülnek a szakmai karrierjükre² (3. ábra).

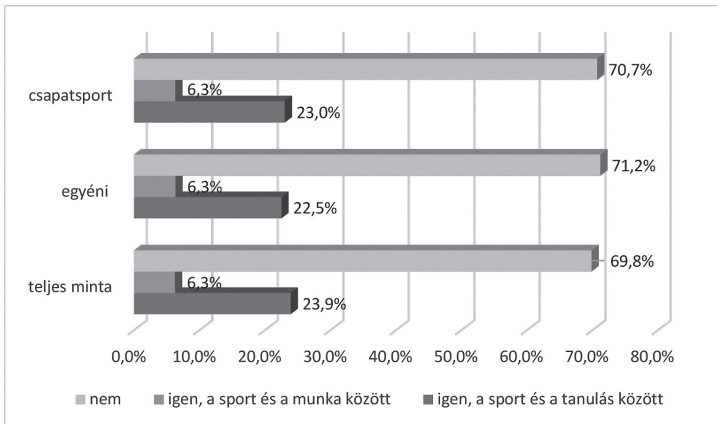
3. ábra. Készül-e a sport utáni karrierre?

Forrás: Saját szerkesztés.

A kettőskarrier-programok részterülete a tanulás, a sport időmenedzsmentjének kialakítása. Ebben a tekintetben lényeges kérdéskör a tanulás és a munka sportolói tevékenységgel való összeegyeztethetősége. A modell ebben nyújt segítséget: a tanulmányok, a munka és a sport közötti összhang összeegyeztethető. A felmérésben részt vevő sportolóknál nem jelentett gondot összeegyeztetni a tanulmányokat vagy a munkát a sporttevékenységgel. Az egyéni és a csapatsportolók nem különböznek abban sem, hogy kellett-e választaniuk a sport és a szakmai karrier között³ (4. ábra).

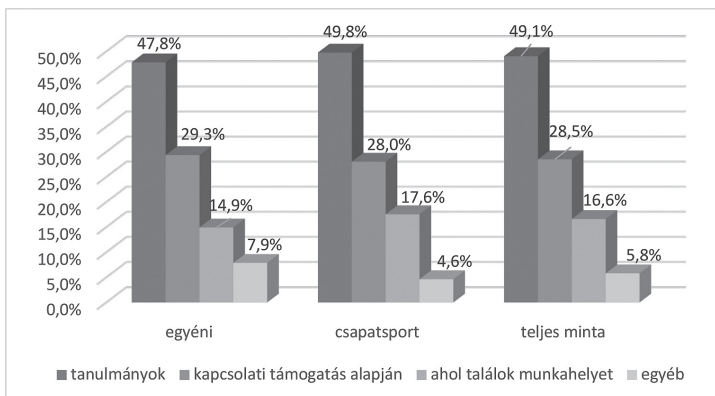
4. ábra. Kellett-e választania a sportkarrier és a tanulmányok vagy a munka között?

Forrás: Saját szerkesztés.

A sportolók munkahelyválasztásában megjelenő tudatosság is a kettőskarrier-programok jelentős területe. Az élsportolók életpálya-modelljében a munkaerő-piacra való áttérés megoldási lehetőségeket kínál, melyek segítséget nyújtanak a sportolói karrier és a civil karrier közötti átmenetben. A sportolói tudatosság ebben a kérdéskörben is megnyilvánul mint ellenőrző kérdés, mely a civil karrierre való készülésről szól. A tudatosságot jelzi a tanulmányokkal való készülék a munkahelyválasztásra, kevésbé tudatos a kapcsolati támogatásra való hagyatkozás, illetve az „ahol találok munkahelyet”-válaszok. Összességében a tanulmányokkal való felkészülés jelenti a válaszadók nagyobb arányát, mely a sportolói kettős karrierre való tudatosságot is jelzi. Az egyéni, illetve csapatsportot űzők nem különböznek abban, hogy a munkahelyválasztást milyen szempontok szerint oldják meg (5. ábra).

5. ábra. Milyen módon készül fel a munkahelykeresésre, hogyan keres munkahelyet?

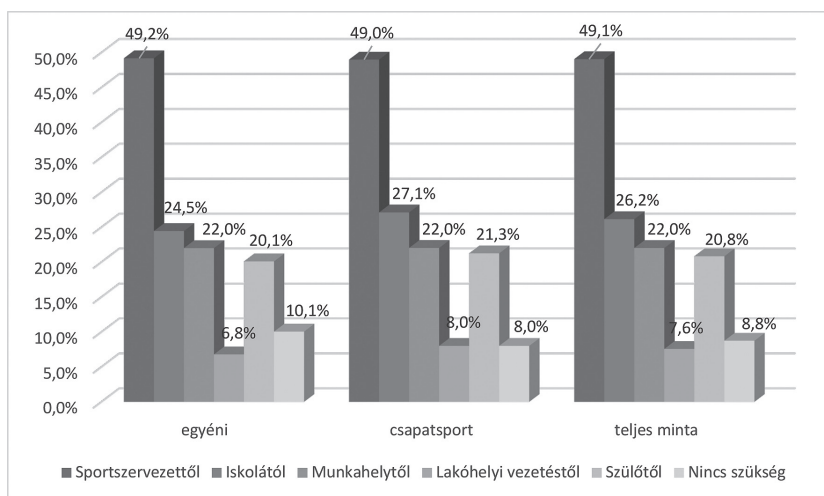

Forrás: Saját szerkesztés.

A szakmai karrierre való készülést feltáró kérdésre a kapcsolatok kiépítése választ adó csapatsportolók aránya (MT+:69,7%; MT-:56,9%), illetve a munkahelyválasztás esetében a kapcsolati támogatásra építő csapatsportolók aránya (MT+:68,32%; MT-:57,19%) nem tér el jelentősen a csapatsportot űzők (63,8%) mintavételi arányaitól, kapcsolati tőkénket – a vizsgált területek esetében – a csapat- és egyéni sportot űzők egyformán hasznosítják.

A sportolói kettőskarrier-támogatás szükségességének felmérésében a sportolók igénylik a támogatást, a segítséget; tanácsadást leginkább magától a sportszervezettől várják. Egyéni/csapat-elkülönítésben a kettőskarrier-támogatás területén jelentős szignifikáns eltérés nem jelentkezik⁴ (6. ábra).

6. ábra. Véleménye szerint van-e szükség a kettőskarrier támogatására?
Ha igen, milyen területről?

Forrás: Saját szerkesztés.

A civil szervezeti aspektus és annak területi viszonyrendszere a sportoló tekintetében a lakóhelyi civil szféra kettőskarrier-támogatottsága szintjében jelenik meg. A sportolói támogatás a sportkarrier végeztével véget ér, hiszen sportolói eredményt nem termel, viszont a társadalmi-területi tőkében a sportolói kompetenciák érvényre jutnak az életminőségben, a munka termelékenységében, a területi identitás sport által való alakításában, melyben a volt sportoló kompetenciái jutnak érvényre. A kutatás kitért a lakóhely szerinti kettőskarrier támogatására is; eredményeink alapján az egyéni sportágakban a sportolók 35 százaléka nem részesül támogatásban, 39 százaléka nem tud róla, hogy lenne ilyen jellegű támogatás. A csapatsportot űzők körében hasonlóak az arányok, csupán 26 százalékuk részesül kettőskarrier-támogatásban. A régió tehetségmegtartó erejének vizsgálatával kapcsolatos eredményeink azt mutatják, hogy az önkormányzati kettőskarrier-támogatás egyik sportfajtában (egyéni-, csapatsport) sem jellemző, a válaszadó sportolók háromnegyede nem kap ilyen jellegű támogatást.

Összegzés

A sport, a sportoló megjelenése a társadalmi és gazdasági tőke elemeként számos innovatív megoldást nyújt a felmerülő globalizációs és civilizációs problémákra, úgymint sportipar, a humántőke szerepe, a sportlétesítmények, a sportdiplomácia gazdaságitehetség-megtartó ereje, míg a társadalomban az egészséges életmód, a fiatalkori prevenció, a sportidentitás, a fizikai aktivitás népszerűsítése, a sportintegráció, a sportszocializáció nyújt hatékony választ.

Felmerül a másik oldal problematikája, a sportolói életút, melyben a sportoló, karrierje után, a sportsikerek végeztével magára marad, és a munkaerőpiacon való érvényesülés során kevésbé találja meg az útját. A szakirodalom a sport és az egészség viszonylatában az emberiség kezdetétől megnyilvánuló tevékenységként tekint a fizikai aktivitásra, melynek jótékony hatását már a görög filozófusok, orvosok is hirdették. A sport gazdasági jelentősége a 20. században bontakozott ki, ekkor a tőkeelemek részeként tekinthetünk az iparágra. Az iparági környezetben megjelentek azok az innovatív tényezők, melyek a gazdasági versenyképesség mozgatórugói (ilyen a tudásalapú gazdaság, a területi és társadalmi tőke jelentősége egy terület fejlesztésében). A területi fejlesztésben a sportoló mint humántőke vesz részt. A sport társadalmi hatásai számos civilizációs, társadalmi probléma megoldásában kapnak szerepet, ilyenek a nemek közötti esélyegyenlőség kérdései, a sportintegráció, a sport mint identitásfaktor a nemzeti összetartozásban, a siker asszociációja, a területi, regionális identitás eleme. A sportoló az említett sport-, illetve sportolói funkciókban a társadalmi tőkét erősíti.

A vizsgált kutatási probléma a sportolói életpálya-modellben megjelenő átmenet, mely a sportolói karrierből az ismeretlen, tapasztalat nélküli munkaerőpiacra való áttérést jelenti. Ebben jelent megoldást a sportolói életpálya-modellben megjelenő kettőskarrier-stratégia.

A felmérésben – kettőskarrier-építésük szempontjai szerint – a sportolói oldal került bemutatásra, annak egyéni és csapatsportbeli eltéréseivel, illetve egyezőségeivel. A társadalmi tőke – a sportoló kapcsolataiban – az eredményekben, illetve a szakmai életútban jelenik meg. A sportoló mint szakember, az egészség, a sportolói kompetenciák képviselője, aki az életszínvonal, a szocializáció kedvező sajátosságait hordozza, sportolói identitása révén a sport meghatározza életvitelét, mely a társadalomra pozitívan hat. A sportoló társadalmi tőkéhez való hozzájárulása nem egyoldalú folyamat, érvényesülését intézményi, politikai háttérnek is támogatnia kell. A sportolói életpálya-modellben a sportoló társadalmi tőkében megjelenő hatékonysága a sport szakmai bázisának átadójaként, az egészséges nemzet, a munkaerő elősegítőjeként hasznosítható. Ennek alapját az a civil szervezeti háttér biztosítja, mely a TAO- és egyéb támogatások által biztosít lehetőséget a sportolói életmodell megvalósításában. A kutatás rámutatott arra, hogy a sportolók milyen mértékben érzik a támogatást a sportolói eredményességük utáni életfázisban, melynek során sportolói identitásukat – szakemberként, az életmód formálóiként, a területi identitás hordozóiként, erősítőiként – a társadalom tagjainak átadhatják.

A felmérésben – a területi tőke, illetve a sportoló vonatkozásában – a sportolói életpályát erősítő, a régió tehetségmegtartó erejét mutató faktorok jelentek meg. Ennek során láthatóvá vált, hogy a sportolók igénylik a kettőskarrier támogatását, tanulmányokkal készülnek rá. A sport és a tanulás számos esetben nem egyszerű folyamat, ezek során az intézményi támogatás kiemelt jelentőségűvé válik. Elméleti szinten számos sportszervezetben van jelen a sportolói kettőstámogatás, a megvalósulás azonban kevésbé mutatkozik. A területi tőkében a sportoló a humántőke részeként jelenik meg, melynek során a termelékenységben célorientáltan is versenyképes. A felmérésben a csapat- és egyéni sportolók kerültek vizsgálatra, s ennek eredménye szerint a sportolói kettőskarrier-támogatottság a csapatsportolóknál erőteljesebben mutatkozik. A civil szféra számára ez az eredmény irányadó lehet a további stratégiai programok kialakításában. A sportolók a csapatsportokban találkoztak nagyobb arányban a sportolói életpálya-moddal, míg az egyéni sportokban kevésbé. A kettőskarrier-programjainak, lehetőségeinek ismertetése, a működtetők részéről, hatékonyabb kommunikációt követel. A kettőskarrierre való felkészülés tudatossága a sportolóknál mindkét sportolási jellegnél megjelenik, tanulmányokkal készülnek fel az új életszakaszra. Azok aránya, akik nem készülnek vagy még nem gondoltak erre az időszakra, szintén jelentős. A sportolók számára érdemes tudatosítani, hogy a sportolói karrier nem feltétlen hosszútávú stratégia, szükséges szélesebb körben kiterjeszteni a tudásbázisukat. Az eredmények rámutattak arra, hogy a sportolóknak szükségük van a kettőskarrierjük támogatására, és ezt főként intézményi, szervezeti szinten várják el. Az egyéni és a csapatsportolók között ezekben a kérdésekben nem mutatkozott eltérés. A civil szervezeti háttér a kettőskarrier szempontjából kiemelt terület, amely a kutatás eredményében is megjelenik. A sportolók a civil szervezeti szinten várják a legnagyobb támogatást. A sportolói életpálya-modellben a civil szektor jelentősége a munkaerőpiacon, egy térségben a sport általi vállalati beágyazódásnál, a duális képzésekben, az egészséges, produktív munkaerőben feje ki jelentőségét.

A sportoló a területi, ezen belül a társadalmi és gazdasági tőke elemeként jelentős értékekkel bír, ennek hatékonyságát tovább lehet fokozni a sportolói sikerességet követő civil életpályán is. A civil szféra, az intézményi környezet, a sportpolitika nagyban növelheti a sportoló területi tőkében játszott szerepét azzal, hogy nemcsak a sportolás háttérét teremti meg, de abban is segít, hogy a sportolói kompetenciák a társadalom számára a sportoló karrierje után is megjelenjenek, a sportoló ezáltal továbbra is a társadalom értékes tagja lehessen. Ehhez viszont szükséges az egységes, támogató sportolói kettőskarrier-stratégia, mely országos szinten biztosítja azokat a fejlődési lehetőségeket a sportolók számára, amelyek segítségével a sportoló a sportolói sikerek után a munkaerőpiacon is értékteremtővé válik.

Irodalom

- Archer, Louise–Francis, Becky (2007): *Understanding Minority Ethnic Achievement: Race, Gender, Class and Success*. London: Routledge.
- Bárczi Géza–Országh László (Szerk.) (1962): *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete – Akadémiai Kiadó. (Első kiadás: 1959–1962.)
- Becker, Gary S. (1964): *Human Capital*. New York: Columbia University Press.
- Béki Piroska (2017): Sztereotípiák a sportban, avagy a női sport létjogosultsága napjaink magyar társadalmában. *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport*, (44.), pp. 171–189.
- Bize, Raphael–Johnson, Jeffrey A.–Plotnikoff, Ron C. (2007): Physical activity level and health-related quality of life in the general adult population: a systematic review. *Preventive Medicine*, 45., (6.), pp. 401–415.
- Bourdieu, Pierre (1999): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Angelusz Róbert (Szerk.) (1999): *A társadalmi rétegződés komponensei*. Budapest: Új Mandátum. pp. 156–177.
- Bugovics Zoltán (2010): Az elitidentitás háttere. *Tér és Társadalom*, 24., (2.), pp. 17–29.
- Bukta Zsuzsanna–Gösi Zsuzsanna (2018): Nők részvétele a magyar sportszervezetekben. *Civil Szemle*, XV., (2.), pp. 13–27.
- Camagni, Robert (2017): Regional competitiveness. Towards a concept of territorial capital. *Seminal Studies in Regional and Urban Economics*. pp. 115–131.
- Coleman, James (1988): Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94., pp. 95–120.
- Collins, Malcolm F.–Kay, Tess (2003): *Sport and Social Exclusion*. London: Routledge.
- Cortis, Natasha (2009): Social inclusion and sport. *Australian Journal of Social Issues*, 44., (1), pp. 91–106.
- Eaton, S. Boyd–Shostak, Marjorie–Konner, Melvin (1988): *The Paleolithic Prescription: A Program of Diet and Exercise and Design for Living*. New York: Harper and Row.
- Egri Zoltán (2015): Az egészségtőke és néhány társadalmi-gazdasági fejlettség indikátor területi összefüggései Magyarországon. In: Futó Zoltán (Szerk.) (2015): *Tudomány és innováció a lokális és globális fejlődésért*. Gödöllő: Szent István Egyetem Egyetemi Kiadó. pp. 220–226.
- Eichberg Henning (2003): Playing and Displaying Identity – About Bodily Movement, Political Ideologies and the Question of Olympic Humanism. In: Pawlucki, Andrzej (Ed.) (2003): *Postmodernity and Olympism*. Gdansk: Academy of Physical Education and Sport. pp. 57–78.
- Faragó Beatrix (2014): Sporttal az integrációért. In: Perényi Szilvia (Szerk.) (2014): *A mozgás szabadsága! A szabadidősport társadalmi, gazdasági és egészségügyi megközelítései, elméletek és kutatási eredmények a gyakorlat szolgálatában*. Debrecen: Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar. pp. 264–268.
- Faragó Beatrix (2015): *Élsportolók életpálya modelljei*. Budapest: Campus.
- Faragó Beatrix (2017): A sportstratégia ágazat erősödése Magyarországon a 2011–2016-os időszakban. *Tér-Gazdaság-Ember*, V., (3.), pp. 94–109.
- Faragó Beatrix (2019): Tér a sportban – A sportoló a területi tőke elemeként. In: Dernőczy-Polyák Adrienn (Szerk.) (2019): *Kutatási jelentés 1.*, Győr: Universitas-Győr. pp. 380–391.
- Faragó Beatrix–Diós Krisztina (2014): Sporttal az integrációért. In: Cserti Csapó Tibor (Szerk.) (2014): *III. Romológus Konferencia*. Konferenciakötet. Pécs: Pécsi Tudományegyetem BTK Romológia Tanszék. pp. 137–154.

- Faragó, Beatrix–Konczosné Szombathelyi, Márta (2018a): Identity of athletes on the way of professional career as factor of regional identity. In: Korcsmáros, Enikő (Ed.) (2018): *A Selye János Egyetem 2018-as X. Nemzetközi Tudományos Konferenciájának tanulmánykötete. Zborník X. medzinárodnej vedeckej konferencie Univerzity J. Selyeho – 2018*. Komárno: Selye János Egyetem. pp. 67–79.
- Faragó Beatrix–Konczosné Szombathelyi Márta (2018b): A sportolói kompetenciák hatása a humán tőkére. In: Dobrai, Katalin–László, Gyula–Sipos, Norbert (Eds.) (2018): *Ferenc Farkas International Scientific Conference. Farkas Ferenc Nemzetközi Tudományos Konferencia 2018*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Vezetés- és Szervezéstudományi Intézet. pp. 379–391.
- Faragó Beatrix–Konczosné Szombathelyi Márta (2020): A területi tőke identitás faktorának erősítése a sportolói identitás által. *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok*, (2.), pp. 59–76.
- Faragó, Beatrix–Szakály, Zsolt–Kovácsné Tóth, Ágnes–Koppány, Krisztián–Pápai, Zsófia–Kertész, Tamás–Konczos, Csaba (2020): Health Management in Examining Health Behavior. In: Conference Proceedings, Paris. Jan. 23–24, 2020, Part XIV. *River Edge (NJ), World Scientific and Engineering Academy and Society*, Pp. 1754–1759.
- Farkas Zoltán (2013): A társadalmi tőke fogalma és típusai. *Szellem és Tudomány*, 4., (2.), pp. 106–133.
- Gósi Zsuzsanna (2018): Magyarországi iskolarendszer alapú sporttámogatások. Sport, tanulás, karrier. *Neveléstudomány: oktatás kutatás innováció*, (2.), pp. 44–60.
- Gósi Zsuzsanna–Bukta Zsuzsanna (2019): Sportszövetségek a kiemelt sportágfejlesztés tükrében. *Taylor: Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat*, 36., (2.), pp. 46–55.
- Gósi Zsuzsanna–Bukta Zsuzsanna (2020): A sport civil szervezetei, mint az elmúlt évtized nyertesei. *Civil Szemle*, XVII., (2.), pp. 25–34.
- Gósi Zsuzsanna–Bukta Zsuzsanna–Tóth Dávid Zoltán (2020): A sporttevékenységek finanszírozásának trendjei. *Savaria Természettudományi és Sporttudományi Közlemények*, 18., pp. 169–182.
- Gósi Zsuzsanna–Sallói István (2017): Rögös út a sportkarrier: A fiatal magyar labdarúgók karrieresélyei. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 18., (4.), pp. 11–19.
- Horak, Robert–Spitaler, Georg (2003) Sport Space and National Identity. Soccer and Skiing as Formative Forces: On the Austrian Example. *American Behavioral Scientist*, 46., (11.), pp. 1506–1518.
- Jakab Petra–Konczosné Szombathelyi Márta (2016): Kölcsönhatás vizsgálata a városi hírnév és a vállalati hírnév között turisztikai aspektusban: Győr városa és az Audi Hungaria Motor Kft. egymásra gyakorolt hatása. In: Vágány Judit–Fenyvesi Éva (Szerk.) (2016): *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok*, (2.), pp. 40–56.
- Jákó Péter (2012): Sport, egészség, társadalom. *Magyar Tudomány*, (9.), pp. 1081–1089.
- Konczos Csaba–Szakály Zsolt (2007): Az ifjúság fizikai aktivitásának jellemzői, az életstílus befolyásolása, a fizikai aktivitás tudatos alkalmazása. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 30., (2.), pp. 39–46.
- Konczosné Szombathelyi Márta (2013): Tehetségmenedzsment, avagy a HR felelőssége. In: Róbert Péter (Szerk.) (2013): *Gazdaság és morál: tiszta társadalom, tiszta gazdaság*. Győr: Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar.
- Konczosné Szombathelyi Márta (2014): A regionális és a vállalati kultúra kölcsönhatásának vizsgálata. *Tér és Társadalom*, 28., (1.), pp. 84–98.

- Kopp Mária–Kovács Mónika Erika (2012): *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón*. Budapest: Semmelweis.
- Kull, Meelis (2002): The relationships between physical activity, health status and psychological well-being of fertility aged women. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 12., (4.), pp. 241–247.
- Lengyel Imre–Rechnitzer János (2004): *Regionális gazdaságtan*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.
- Lin, Nan (2001): *Social Capital. A Theory of Social Structure and Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nárai Márta (2008): *A nonprofit szervezetek helye és szerepe a helyi társadalmak életében. A nyugat-dunántúli nonprofit szektor helyzetfeltárása*. Doktori disszertáció. Győr–Budapest: ELTE Társadalomtudományi Kar, Szociológiai Doktori Iskola.
- Nefiodow, Leo A.–Nefiodow, Simone (2014): *Der sechste Kondratieff: Die neue, lange Welle der Weltwirtschaft. Die langen Wellen der Konjunktur und ihre Basisinnovation Gebundene Ausgabe*. Sankt Augustin: Rhein-Sieg-Verl.
- Nicholson, Matthew–Hoye, Russell (Eds.) (2008): *Sport and Social Capital*. Abingdon–New York: Routledge Publishing. pp. 69–92.
- Okano, Goroh (2003) Leisure time physical activity as a determinant of self-perceived health and fitness in middle aged male employees. *Journal of Occupational Health*, 45., (5.), pp. 286–292.
- Pikó Bettina–Keresztes Noémi (2007): *Sport, lélek, egészség*. Budapest: Akadémiai.
- Pongrácz Attila–Márkus Zsuzsanna (2018): A család és karrier kérdései a tanulmányi elköteleződés tükrében. In: Engler Ágnes (Szerk.) (2018): *Család és karrier. Egyetemi hallgatók jövőtervei*. Debrecen: Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ. pp. 127–138.
- Putnam, Robert D. (2000): *Bowling alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon–Schuster.
- Raczynski, James M.–DiClemente, Ralpf J. (Eds.) (1999): *Handbook of Health Promotion and Disease Prevention*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- Rechnitzer János (2008): A regionális fejlődés erőforrásainak átrendeződése, új súlypont: a tudás. In: Lengyel Imre–Lukovics Miklós (Szerk.) (2008): *Kérdőjelek a régiók gazdasági fejlődésében*. Szeged: JATEPress. pp. 13–25.
- Rechnitzer János (2016): *A területi tőke a városfejlesztésben*. Budapest–Pécs: Dialóg Campus.
- Richards, David A.–Ekers, David–McMillan, Dean–Taylor, Rod S.–Byford, Sarah–Warren, Fiona C.–Barrett, Barbara–Farrand, Paul A.–Gilbody, Simon–Kuyken, Willem–O’Mahen, Heather–Watkins, Ed R.–Wright, Kim A.–Hollon, Steven D.–Reed, Nigel–Rhodes, Shelley–Fletcher, Emily–Finning, Katie (2016): Cost and Outcome of Behavioural Activation versus Cognitive Behavioural Therapy for Depression (COBRA): a randomised, controlled, non-inferiority trial. *The Lancet*, 388., (10047), pp. 871–880.
- Romelsjö, Anders–Kaplan, George A.–Cohen, D. Richard–Allebeck, Peter–Andreasson, Sven (1992): Protective factors and social risk factors for hospitalization and mortality among young men. *Am J Epidem*, 135., (6.), pp. 649–658.
- Rösch, Andreas (2000): *Kreativ Milieux als Faktoren der Regionalentwicklung. Herausforderungen*. Wien: Linde.
- Sacker, Amanda–Cable, Noriko (2006): Do adolescent leisure-time physical activities foster health and well-being in adulthood? Evidence from two British birth cohorts. *European Journal of Public Health*, 16., (3.), pp. 331–335.
- Scheff, Jeremy (2001): *Learning Regions. Regional Networks as an Answer to Global Challenges*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

- Schultz, Theodore W. (1998): Beruházás az emberi tőkébe. In: Lengyel György–Szántó Zoltán (Szerk.) (1998): *Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája*. Budapest: Aula. pp. 45–69.
- Spence, John C.–McGannon, Kerry R.–Poon, Pauline (2005): The effect of exercise on global self-esteem: a quantitative review. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, (3.), pp. 311–334.
- Szakály, Zsolt–Bognár, József–Lengvári, Balázs–Koller, Ákos (2018): Effects of daily physical education participation on the somatic and motoric development of young students. *Hungarian Educational Research Journal*, 8., (2.), pp. 24–38.
- Szemesi Sándor (2015): *Nemzetközi és európai sportjog*. Debrecen: Campus.
- Vörös Tünde (2019): *Sportberuházások társadalmi-gazdasági értékelése – a költség-haszon elemzésben rejülő lehetőségek*. Doktori értekezés. Győr: Széchenyi István Egyetem Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola.

Egyéb források

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról. (*TAO-törvény*)
2004. évi I. törvény a sportról. http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=82785.323122
2016. évi CXIX. törvény a sportról szóló 2004. évi I. törvény módosításáról. (*Sporttörvény*)
- Centers for Disease Control and Prevention Physical Activity and Health. (1996): *A Report of the Surgeon General*.
- Európai Bizottság (2011): A Sport európai dimenziójának fejlesztése. Brüsszel, 2011. január 18. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0012&from=EN>
- Nemzeti Sportstratégia: Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia (2007–2020). http://www.njt.hu/cgi_bin/njt_doc.exe?docid=110484.156866

Jegyzetek

- ¹ Khi-négyzet Monte Carlo-szimulációval (Khi-négyzet= 8,81; SzF=6; p=0,18) és jellegében (Khi-négyzet= 4,37; SzF=6; p=0,63)
- ² Khi-négyzet=4,84; SzF=4; p=0,3
- ³ Khi-négyzet=0,27; SzF=2; p=0,88
- ⁴ Khi-négyzet=0,17; SzF=5; p=1

Fotó/Duma Attila